ד"ה/שדה	TIME
פדיון	1:02:02
ומתחלקת	1:03:52
ולשנות'	1:06:06
כי	1:10:57
אכפיה	1:12:15
דין	1:22:20
ומצדיקי	1:25:47

השותפין

שתים ראשונים

פדיון שבוים מצוה רבה. והא דאמר בפרק בני העיר (מגילה דף כז:) "אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה" ולא קתני פדיון שבוים שמא מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך למיתני:

ומתחלקת בג' מפני שהיא כדיני ממונות. ול"ת מהאי טעמא נמי תהא נגבית בג' ופר"ת לפי שהיא ידוע סכום של כל אחד ואחד כמה יתן:

ולשנות' לכל מה שירצו. נראה לר"ת דיכולים לשנותו אף לדבר הרשות אע"ג דאמרינן בערכין בפ"ק (דף ו: ושם) האי מאן דנדב שרגא לבי כנשתא אסור לשנותה לדבר הרשות ואמר נמי התם האומר "פרוטה זו לצדקה" עד שלא באה ליד הגבאי מותר לשנותה משבאה ליד הגבאי אסור לשנותה (ד) לדבר הרשות הכא שבני העיר משנים אותה שאני לפיכך מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות ואפילו באה ליד הגבאי, וכן היה ר"ת נוהג לתת מעות הקופה לשומרי העיר לפי שעל דעת בני העיר נותנים אותם:

כי הא דרבא אכפיה. אחר היה עמו דאין עושין שררה על הצבור פחות מב' ולא חשיב ליה מפני כבודו של רבא:

אכפיה לרב נתן. וא"ת והא בפרק כל הבשר (חולין דף קי: ושם ד"ה כל) אמר כל מ"ע שמתן שכרה [כתובה] בצדה אין ב"ד של מטה מוזהרים עליה וגבי צדקה כתיב "כי פתוח תפתח את ידך לו - וכתיב - כי בגלל הדבר הזה יברכך" (דברים טו) ואר"ת דהאי כפיה בדברים כמו "כפייה (ה) ועל" בפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף נג.) ועוד תירץ דהכא קבלו עליהם שיכופו אותן הגבאי ולר"י נראה דבצדקה כופין משום דאית בה לאו דכתיב בה "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ וגו'" ולריצב"א נראה דהא דאין ב"ד מוזהרין על מצות עשה שמתן (ו) שכרה בצדה היינו דאין נענשין וכן משמע בירושלמי "דהמוכר את הספינה", והיא "דכל הבשר" (שם) דלא הוה מוקיר אבוה וכפתוהו ואמר להו שבקוהו ה"פ "אינכם מוזהרין להכריחו - עד שיעשה" כשאר מצות עשה - דאם א"ל עשה סוכה ולולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו כדאמר בהכותב (כתובות דף פו: ושם) [וע"ע תוס' כתובות מט: ד"ה אכפייה ותוס' חולין קי: ד"ה כל]:

דין אמת לאמתו. "אמת" לאפוקי דין מרומה אע"ג שהעדים מעידין אותו [אין מחתכים אותו] כיון שיודעים שמשקרים כדדרשינן (בסנהדרין דף ז.) [נ"ע בשבועות ל:] "לאמתו" שלא יטו את הדין [וע"ע תוס' מגילה טו: ד"ה זה]:

ומצדיקי הרבים וגו' אלו מלמדי תינוקות. אומר ר"י דצריך לומר "דרקיע" מזהיר טפי "מכוכבים" דהא בס"פ אלו עוברין (פסחים מט: ושם ד"ה לא) משמע דגבאי צדקה עדיפי ממלמדי תינוקות דאמר "לא מצא בת תלמיד חכם ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות." ואריב"א כי מצא בפרקי דרבי אליעזר דרקיע דהאי קרא "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע" היינו רקיע שעל ראשי החיות שמזהירין מכוכבים שאורו כאור החמה, והאי דקאמר "ורבנן מאי? אמר רבינא "ואוהביו כצאת השמש" היינו שמש של עתיד לבא דהוה שבעתים כאור שבעת הימים, ואור שבעת ימי בראשית היה שבעתים מאור חמה של עכשיו כדמפרש תרגום של רני ושמחי (זכריה ב):

(גבאי צדקה) (מלמדי תינוקות)

כבכוכבים לעולם ועד

והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע זה... גבאי צדקה

ואע"פ

מסורת הש"ס

א) [ברכות ד: וש"נ]: ב) [פאה פ"ח מ"ז סנהדרין יז:]: ג) שקלים פ"ה מ"ב: ד) [קדושין עו:]: ה) כתובות מט: ו) [ילקוט ליתא וכן בע"י ליתא]: ז) כ"א להתם: ח) [בשאלתות פרשת תשא איתא ורבנן אמרו מאי דכתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אלו גבאי צדקה ופרנסי העיר]: ט) [תוספתא פאה פ"ד]. י) פסחים יג. ב"מ לח.: כ) [מבואר היטב בפירש"י גיטין נב: ד"ה ולא אמיד]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רעב קשה מחרב איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא אב"א סברא האי קא מצטער: (ב) שם א"ל לאו הא אידנא תליסר שנין דלא חזיא לי: (ג) שם אין מונין אותן שתים שתים אלא: (ד) תום' ד"ה ולשנות' וכו' משבא' ליד הגבאי אסור לשנות' הכא כצ"ל ותיבות לדבר הרשות נמחק: (ה) ד"ה אכפיה וכו' כמו כפייה רב פפא לרב יהודה בפ' נערה: (ו) בא"ד שמתן שכרה כתובה בצדה:

תקציר ד"ה ולשנות'

ר"ת מסביר דהתיתר שקתני לשנות כסף הנגבה לצדקה לכל מה שירצו כולל אף לדבר הרשות, אבל מגביל היתר זה רק כשהוא על פי בני העיר (ולא על פי הגבאים)

*השאר לסוגיא משום דעיקר הדגש שלה הוא על האיסור לשנות שמופיע אחריהם

*על צדקה (כדמוכח ממהר"ם)

*יש מקומות בש"ס עצמו לתופעה זאת

תקציר/מבנה ד"ה אכפיה

תשובות להסביר הנהגת רבא בכפי' ר' נתן שכפאו לתת צדקה בזמן שלכאורה לא הי' צורך לכך מאחר שמצות צדקה מתן שכרה כתוב בצדה בתורה ובכן אין ב"ד של מטה מוזהרים עליה (לכפות)

*כמו כיבוד הורים, ולקמן צדקה

*דניגוד להא דחולין (שאם אין מתן שכרה כתוב בצדה) כפייה דבה

*מהר"ם - היינו דאינן נענשין אם לא כפוהו כלל מ"מ רשאין לכוף לקיים המצוה וזה מובן הנהגת רבא בכפי' ר' נתן - עיי"ש במהר"ם בפירושו המלא על דברי הריצב"א

*וכיבוד הורים הו מצוה שמתן שכרה כתובה בצדה

*ובמצות זה שמתן שכרה בצדה מיהא צריכין קצת לכפות

תקציר ד"ה דין

להסביר ביטול הכפול "אמת לאמיתו"

*ואין הדיין יכול לפטור את עצמו באומרו הואיל והעדים מעידים אחתכנו ויהא קולר תלוי על צואר העדים

תקציר ד"ה ומצדיקי

- ר"י מסביר דרקיע דמוזכר אצל גבאי צדקה מאיר יותר מכוכבים המוזכרים אצל מלמדי תינוקות על פי הגמ' בפסחים
- הריב"א מסדר רמות שונות של אור שמש/חמה הקשורים לאנשים מסוימים

1) שמש של עתיד לבוא (שבעתיים כאור ז' ימי בראשית)
2) אור ז' ימי בראשית (שבעתיים מאור חמה של עכשיו)
3) אור החמה של עכשיו